

Отримано: 03 березня 2022 р.

Прорецензовано: 11 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 14 березня 2022 р.

e-mail: vitalija.papish@uzhnu.edu.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-306-310

Папіш В. А. *Мовна особистість та вишукана мовна особистість як ключові поняття теорії лінгвоперсоналогії. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 306–310.

УДК: 81'276.11:159.923

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2609-1620>**Папіш Віталія Андріївна,**

кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри романських мов і світової літератури,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

(м. Вінниця, Україна)

**МОВНА ОСОБИСТІСТЬ ТА ВИШУКАНА МОВНА ОСОБИСТІСТЬ
ЯК КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТЕОРІЇ ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЇ**

У статті розглянуто поняття *мовна особистість* та *елітарна мовна особистість* у фокусі нового лінгвістичного напрямку – лінгвоперсоналогії. На основі ідей відомих лінгвістів (А. та Н. Загнітків, В. Карасика, Т. Космеди, О. Сахарової, А. Романченко та ін.) продемонстровано розмаїття наукових концепцій про зміст, рівневу модель та структурно-компонентний склад мовної особистості; висвітлено відомості про формування та становлення цього феномена в колі суміжних гуманітарних дисциплін. Обґрунтовано критерії виокремлення елітарної (вишуканої) мовної особистості з оперттям на зразкове мовлення, високий інтелект, лінгвокреативність, морально-етичний образ, комунікативну компетенцію. Сформульовано твердження, що мовна особистість – явище багаторівневе, яке репрезентує колективну свідомість. А вишукана мовна особистість, маючи високий рівень володіння мовленням, може бути ще й зразком для вивчення рідної мови та формування мовленнєвої компетенції представників національної лінгвостільності.

Ключові слова: лінгвоперсоналогія, мовна особистість, мовна свідомість, теорія мовної особистості, типи мовної особистості.

Vitalia Papish,

PhD in Philology, assistant professor, doctoral student at the Department of Romance Languages and World Literature,

Vasyl' Stus Donetsk National University (Vinnytsia, Ukraine)

**LANGUAGE PERSONALITY AND REFINED LANGUAGE PERSONALITY
AS KEY NOTIONS FOR THE THEORY OF LINGUOPERSONOLOGY**

The article deals with the notions of *language personality* and *elite language personality* within the new linguistic guideline as linguoperpersonology. On the background of the viewpoints of the famous linguists (A. and N. Zah-nitkiv, V. Karasyka, T. Kosmedi, O. Saharova, A Romanchenko a etc..) the author described the diversity of scientific concepts on contents, level model and structural – component composition of the language personality, highlighted the formation and development of this phenomenon within the sphere of the related disciplines. The criteria given as to the outlined elite (refined) language personality with reference to the exemplary speech, high intellect, linguocreativity, moral and ethic image and communicative competence. The statement is drawn out that the language personality is multilayered phenomenon presenting the collective consciousness, while the refined language personality standing out for high level of language proficiency may be the pattern to follow for study the native language and development of language competency of the representatives of national lingocommunity. The selected material was traced through by The methods used in this scientific study are determined by its purpose. These include traditional descriptive with classification technique, methods of analysis and synthesis to represent the author's intentions for classification and presentation of updated theoretical material, the method of induction – to obtain general conclusions based on the principles underlying the proposed classifications, and the method of deduction – for selection of important theoretical postulates and their comprehension, the author's generalizations are offered by means of an interpretive method.

Key words: linguoperpersonality, languagepersonality, theory of language personality, types of language personality.

У сучасному мовознавстві виокремився новий науковий напрям *лінгвоперсоналогія*, що вивчає мовну особистість як багаторівневе й багатоаспектне явище. До його розробки активно долучилися українські мовознавці, серед яких – Флорій Бацевич, Світлана Ігнатська, Анатолій Загнітко, Тетяна Космеда, Ольга Сахарова, Тетяна Сукаленко. Ці вчені розбудовують теорію мовної особистості та вивчають специфіку мовлення видатних представників красного письменства та українського народу загалом.

Мета цієї розвідки – розглянути поняття *мовна особистість* та *елітарна мовна особистість* крізь призму нового напрямку лінгвістики – персоналогії, водночас показуючи тяглість традиції в розумінні цього феномену. **Методи**, використані в цій науковій студії, зумовлені її метою. До них відносимо традиційний *описовий* із долученням *класифікаційного прийому*, методів *аналізу й синтезу* для репрезентації авторських інтенцій щодо класифікації та викладу актуалізованого теоретичного матеріалу, *метод індукції* – для отримання загальних висновків на підставі врахування принципів, покладених в основу запропонованих класифікацій, а також *метод дедукції* – для обрання важливих теоретичних постулатів та їх осмислення, за допомогою *інтерпретаційного методу* запропоновано авторські узагальнення.

Активність розроблення персоналогії мотивована можливостями адекватно застосовувати антропоцентричний підхід в його *корелятивності / некорелятивності*. Анатолій та Надія Загнітки відзначають, що антропологічний підхід уперше обґрунтовано у філософії (Загнітко, Загнітко, 2016: 24), звідки основні його постулати й принципи перенесені в лінгвістику. Останнє визначило формування двох дихотомічних пар:

- 1) людина ↔ мова,
- 2) мова ↔ людина.

У межах першої дихотомії основою є вплив людини на мову, підпорядкування мови потребам особистості, для другої – визначальними стають «дослідження впливу людської мови на особистість, її поведінка, встановлення статусної ролі мови у формуванні індивідуума як мовної особистості (Загнітко, Загнітко, 2016: 24).

Опозиція *мова ↔ людина* є визначальною для досліджень, орієнтованих на лінгвоперсону, аналіз її лексикону, граматики, розкриття помилок мовної особистості, визначення комунікативних інтенцій, дослідження лінгвокультурологічного прояву особистості, завдяки активній дії мовних правил та ін. Усе це в сукупності стало основою формування особливої сфери наукового пізнання – лінгвоперсонології, або теорії мовної особистості. Як зазначає А. Загнітко, «(...) лінгвоперсонологія належить до тих напрямів, що активно розвиваються. Вона є наукою, яка спроможна відповісти на актуальні питання, пов'язані із видозміною лінгвістичного портрету мовця в різні часові зрізи його життя, простежити динаміку лінгвопортрету мовного етносу в синхронному й діахронному вимірах. Усе це підтверджує актуальність встановлення категорійної системи лінгвоперсонології та з'ясування її парадигмального статусу» (Загнітко, 2017: 8).

У лінгвістику термін *лінгвоперсонологія* ввів російський учений В. Нерознак у статті «Лингвистическая персонология: к определению статуса дисциплины», де й інтерпретує значення терміна. На його думку, лінгвоперсонологія – це наука, що «досліджує стан мови (індивідуалізація) і окремої людської мовної особистості (діалектної особистості), і багатолінійної (полілектної) мовної особистості – народу» (Нерознак, 1996: 113).

В. Нерознак виокремлює дихотомію *мовна особистість ↔ мовний колектив*, де перша категорія завжди підпорядкована активному впливу останньої, хоча необхідно враховувати й зворотний вплив, оскільки активна особистість з її мовним потенціалом впливає на загальномовну стихію колективу. Водночас окрема лінгвоперсона не може одноосібно, без підтримки інших мовних особистостей, змінити мовне тло колективу, хоча її вплив у загальному колективному прояві може істотно варіювати (урізноманітнювати) → модифікувати → трансформувати мовний портрет колективу.

До того ж іноді лінгвоперсони формують мовні пріоритети, мовні цінності не тільки в мовному колективі, але й загальнонародні ↔ загальнонаціональні. Прикладом сказаного є мовні особистості Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки та ін. (див. про це: Загнітко, Загнітко, 2016: 24). Але наголосимо, що звернення до феномену особистості з'явилося ще в часи античності. У середньовічній філософії людина була інтерпретована як сутність Бога, а в новоєвропейській – як громадянин. Розмаїття наукових концепцій сьогодення, на думку О. Сахарової, репрезентує «особистість у контексті персоналізму, екзистенціалізму, біхевіаризму, гештальттерапії, психоаналізу, когнітивної теорії особистості, соціально-когнітивної теорії, феноменологічного підходу, індивідуальної психології, культурно-історичної теорії та інших напрямів» (Сахарова, 2019: 31).

Теорію мовної особистості започаткував у російському мовознавстві Ю. Караулов, хоч уперше про неї йшлося в працях В. Виноградова. Ю. Караулов, як відомо, розробив трирівневу модель її вивчення, тобто запропонував досліджувати її (а) *вербально-семантичний* (лексикон особистості, що містить усі граматичні знання), (б) *лінгвокогнітивний* (тезаурус особистості, де відбито мовну картину світу особистості, – цей рівень визначає інтелектуальну сферу особистості) і (в) *мотиваційно-прагматичний* (діяльнісно-комунікативний рівень, тобто потенціал мовця щодо спроможності описувати довкілля – надавати оцінки, характеристики і т. д.) рівні (Караулов, 1997: 12). В інтерпретації Ю. Караулова мовна особистість – це сукупність здібностей і характеристик людини, щодо її можливостей у створенні текстового (дискурсивного) простору.

Сьогодні теорія мовної особистості знаходить розвиток і в інших напрямках мовознавства, тому розуміння її розширюється. З точки зору *прагмалінгвістики*, І. Сусов визначає мовну особистість як суб'єкт діяльності та спілкування з іншими комунікантами (див. про це: Сусов, 2011: 126–133).

Із позицій *етнокультурології* мовну особистість інтерпретує В. Карасик (Карасик, 2004: 20), виокремлюючи *егоцентричні* та *соціоцентричні* мовні особистості. *Егоцентричним* мовним особистостям, на думку вченого, притаманне яскраве індивідуальне мовлення та креативне використання незвичних мовних засобів. Комунікативною метою в процесі моделювання різних мовленнєвих жанрів стає максимальне прикрашання мовлення розмаїтою орнаменталікою. *Соціоцентричні* мовні особистості ставлять за мету становлення власного мовленнєвого статусу, що не вирізняється. Для цієї мети вони переважно не ризикують урізноманітнювати своє мовлення, а використовують трафаретні (типові) мовні висловлення (див. про це: Карасик, 2004: 21).

Численні спроби диференціювати мовні особистості за певними соціальними, психологічними, прагматичними та іншими критеріями мають, безперечно, велике значення, проте жодна з них не може вважатися універсальною.

Як зауважує О. Сахарова, «мовна особистість – це інваріант людини, що має соціально-психологічні характеристики, яка свій внутрішній світ та способи соціальної взаємодії реалізує у виборі мовних та дискурсивних засобів. Потребує детального висвітлення існування залежності між соціальними та психологічними пріоритетами мовної особистості та використанням нею мовних і дискурсивних засобів у певних комунікативних ситуаціях» (Сахарова, 2019: 36). У цьому ракурсі для виокремлення типу лінгвоперсони може бути ефективною теорія *психолінгвоакцентуації*, у межах якої вивчаються приховані загостріні риси характеру особистості, закодовані в художньому мовленні (Папіш, 2021).

Важливим етапом опису мовної особистості, як уважають сучасні дослідники, є укладання її *мовленнєвого паспорту*, що відображає такі рівні:

- 1) біологічний (вік, гендер),
- 2) психічний (характер, емоційний стан),
- 3) соціальний (національність, соціальний статус, місце народження, професія),
- 4) індивідуальний (Сахарова, 2019: 38).

К. Седов пропонує характеризувати людину – мовну особистість – у фокусі *жанрології* та *дискурсології*. Він виокремлює дві домінуючі комунікативні стратегії мовної особистості:

- 1) репрезентативну й
- 2) нарративну (Седов, 2004: 36–37).

На думку названого вченого, *репрезентативна стратегія* спрямована на зображення позамовної реальності. Її поділяють на:

1) *репрезентативно-іконічну* (передавання інформації через зображення фактів і подій із залученням невербальних компонентів) та

2) *репрезентативно-символічну* (моделювання реальності мовними знаками).

Наративна стратегія презентує відображення реальності на вищому рівні абстрагованості, що містить аналітичне спрямування. Зазначений науковець розмежовує:

1) *об'єктно-аналітичну* (аналіз та інформування про факти, події, явища без оцінки мовця) та

2) *суб'єктно-аналітичну* (із акцентуванням на авторський коментар позамовної реальності).

Із точки зору комунікативної компетенції, К. Седов виокремлює три рівні мовної особистості:

1) конфліктний (демонструє настанову проти партнера комунікації), що виявляється як: (а) *конфліктно-агресивний* та (б) *конфліктно-маніпуляторський*,

2) центрований (ігнорує партнера) поділяється на: (а) *активно-центрований* та (б) *пасивно-центрований*,

3) кооперативний (презентує бажану та очікувану настанову на партнера) має такі різновиди, як (а) *кооперативно-комфортний* та (б) *кооперативно-актуалізаторський* (Седов, 2004: 37).

Поняття *мовна особистість* тісно пов'язане з поняттям *мовна свідомість*. У монографії «Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу» Т. Космеда розкриває питання, що пов'язані з теорією лінгвоперсонології, зокрема й ті, що стосуються класифікації типів мовних особистостей. Вона також пропонує визначення терміна *мовна свідомість* й інтерпретує його, як «(...) сукупність культурно й соціально зумовлених установок щодо мови, які відбивають колективні ціннісні орієнтації» (Космеда, 2012: 18). Названа дослідниця стверджує, що традиційно *мовну особистість* трактують як «сукупність властивостей індивідуума», яка спроможна породжувати особисті висловлювання й створювати можливості для сприйняття висловлювань інших людей. Кожна людина, зрозуміло, має мовну здатність, тобто вроджені характерні риси, що дають змогу оволодіти мовою. Конститутивною ознакою мовної особистості «є її мовна спроможність, мовна й комунікативна компетенції, особливе світобачення, світосприйняття та світорозуміння, що відображається в індивідуальній мовній картині світу, а фіксується, відповідно, в когнітивній картині світу» (Космеда, 2012: 18–19). Актуалізуються при цьому й поняття ідіолект та ідіолектальність.

Незважаючи на досить тривалу історію вивчення особливостей мовної особистості й те, що виокремлено нову галузь наукових знань – лінгвоперсонологію, праці науковців свідчать про неточність і неоднозначність методологічної бази досліджень у цій науковій сфері.

Аналізуючи *джерела вивчення мовної особистості*, К. Іванцова поділяє їх на:

1) первинні (тексти *умовних* та *реальних* мовних особистостей), що поділяються на (а) писемні (художні, публіцистичні наукові, епістолярні та ін.) та (б) усні,

2) вторинні (словники та матеріали експериментів),

3) матеріали «слухової пам'яті» (спогади про мовну особистість) (див. про це: Іванцова, 2010: 25).

Уважаємо, услід за Т. Космедою, що для вивчення мовної особистості слід актуалізувати й *его-тексти*, чи *я-тексти* як тексти (дискурс), у яких фіксується Я-мовлення (мовлення від 1-ої особи), тобто мовлення про себе, зазвичай інтимізоване, у центрі якого власне Его конкретної лінгвоперсоної. Жанровими репрезентантами цього мовлення є (1) лист, (2) щоденник, (3) спогади, мемуари, (4) епіграми, (5) афоризми, (6) побажання та ін. (див. про це: Космеда, 2018; Космеда, 2019).

Зазначені напрями дослідження розкривають певні риси мовних особистостей, але переважно залишають поза увагою глибинний зміст внутрішнього світу людини, нескінченний космос її бажань, мрій, планів, сподівань, психологічних, інтелектуальних, емоційних інтенцій.

У мовознавстві функціє й поняття *вишуканої*, або *елітарної мовної особистості* як носія вишуканого мовлення. Термін *вишукане мовлення* застосовують для кваліфікації мовлення, близького до ідеалу, що відповідає нормам літературного мовлення, може бути критерієм характеристики людини з її кваліфікацією як вишуканої мовної особистості.

Учені наголошують, що «для елітарної мовної особистості характерне вільне високоякісне володіння літературною мовою, продуктивне жанрове текстотворення, інтелектуальне мовомислення, широка концептосфера когнітивно-ментальних структур пізнання, креативність текстопородження та індивідуальні стратегії й тактики» (Романченко, 2018: 220). До перерахованого можна додати свободу у формуванні тексту, добрі вміння для вербального осмислення почутого та прочитаного, великий обсяг словникового запасу, володіння всіма рівнями літературної мови, вільне володіння писемним та усним мовленням та повага до адресата.

Для розуміння МО важливими є роботи О. Сиротиніної, яка розглядає типи мовних особистостей на тлі мовних культур. Лінгвістка пропонує таку *класифікацію типів мовних культур*:

1) елітарний,

2) середньо-літературний,

3) літературно-розмовний,

4) фамільярно-розмовний,

5) жаргонний.

Докладніше зупинімося на характеристиці елітарного типу мовної культури. Порівняймо: «Носії елітарного типу – це люди, які володіють усіма нормами літературної мови, урахувавши й норми етичні та комунікативні. Це означає дотримання не тільки кодифікованих норм, але й функційно-стильової диференціації літературної мови, норм усного і писемного мовлення. Для носія елітарного типу мовної культури характерне вільне використання мови у відповідній ситуації і з урахуванням цілей спілкування, функційного стилю та жанру мовлення» (Сиротиніна).

Серед інших важливих рис, що характеризують елітарний тип мовної культури, названа дослідниця виділяє також:

а) уміння користуватися досягненнями світової і національної культури, тобто знання шедеврів світової літератури, музики й живопису, знайомство з артефактами матеріальної культури і т.д.;

б) навички до постійного поповнення своїх знань і використання словників та довідників для їх перевірки;

в) уміння мислити й логічно формулювати думки, оперувати прецедентними текстами, у яких відображаються основні світові цінності.

Інші вчені також долучаються до роздумів над поняттям *елітарна мовна особистість*. Виокремлюють такі її ознаки, що частково дублюють названі вище:

- 1) високий рівень комунікативної і стилістичної культури,
- 2) глибоке знання норм літературної мови та мовної системи,
- 3) дотримання етичних норм спілкування,
- 4) здатність створювати тексти різної складності,
- 5) володіння риторичними прийомами.

Розглядаючи ці риси елітарної мовної особистості, можна стверджувати, що людину, якій притаманні зазначені характеристики, можна трактувати як «ідеального носія культурно-мовленнєвої компетенції», що враховує комунікативну, мовну та етичну субкомпетенції (Романченко, 2018: 220).

Культурно-мовленнєву компетенцію розуміємо як набір знань, навичок, що відповідають високому типу мовленнєвої культури носія мови. О. Сковородників та Г. Копніна наголошують, що базовим у структурі цієї компетенції є «мовні норми, комунікативні та етичні компетенції» (Сковородников, Копніна, 2009: 6–7).

Т. Космеда зазначає, що від рівня володіння мовою залежать декілька характерних рис, зокрема:

- 1) спроможність створювати мовленнєві тексти, дискурси та
- 2) вміння відтворювати їх в процесі спілкування, комунікативної поведінки згідно із чинними лінгво-соціо-культурними нормами, що реалізуються в комунікації та визначають рівень компетенцій (Космеда, 2012: 48).

Зазначмо, що елітарна мовна особистість – це не тільки людина, яка володіє мовними нормами та культурними цінностями, відображеними в мові, а особистість, яка свідомо використовує стилістичний масив мови та вправно здійснює авторські інтенції для досягнення мети.

На думку М. Силантьєвої, «носії елітарного типу повинен вміти вдвлятися та вслухатися в слово, творчо сприймати мову, що проявляється у такій характеристиці його мови, як використання прийомів мовної гри: обіграння або вміле включення до тканини свого тексту літературних цитат, створення дотепів, каламбурів і т. д.» (Силантьєва, 2009: 157). В елітарної мовної особистості знання норм та вміння переключатися й переходити з однієї системи мови в іншу доведені до автоматизму. Елітарна мовна особистість – «це особистість, яка, безперечно, володіє мовою, нормами етикету, високим інтелектом» (переклад автор. – В.П.) (Силантьєва, 2009: 158). Дослідниця підкреслює, що до такого типу відносяться мовні особистості майстрів слова, відомих учених.

Деякі лінгвісти, як, наприклад, О. Сиротиніна, вважають, що теле- і радіоведучих також можна зараховувати до елітарних мовних особистостей, оскільки вони виконують роль *мовного експерта*, тобто *експерта особливого еталону мовної поведінки*. Але, спостерігаючи за мовленням лінгвоперсон у сучасних засобах масової інформації, складно виділити яскравого представника елітарної мовної особистості. Носії таких професій, як учитель і викладач, можна віднести до елітарних мовних особистостей, оскільки вони в майбутньому здатні «виховати іншу елітарну мовну особистість» (Повалихіна, 2007: 154).

Висновки. Виокремлення лінгвістичної персонології свідчить про необхідність системних досліджень у складних онтологічних, соціально зумовлених процесах взаємозв'язку людини й мови та людини й суспільства.

За останні роки лінгвоперсонологія не лише збагатилася новими дослідженнями, але й сформувала принципи та методологічну базу для аналізу феномена лінгвоперсони.

Безперечно, поняття *мовна особистість* віддзеркалює реальну людину, яка говорить, тобто бере участь у комунікативному процесі, процесі творення й розуміння тексту, дискурсу.

Мовна особистість уміщує комплекс характеристик – 1) вербально-семантичний рівень (лексикон людини і знання граматики), 2) лінгвокогнітивний (віддзеркалення мовної картини світу) та 3) мотиваційний (прагматикон особистості, тобто система мотивів, установок, що впливають на ідіостиль та ідіолект).

На сьогодні існує чимало класифікацій мовних особистостей. Серед них виокремлюють вишукану, або елітарну мовну особистість як ідеального мовця з високим рівнем мовної, мовленнєвої, комунікативної, жанрової та культурної компетенції.

Перспектива дослідження полягає в посиленні теорії мовної особистості вченням про лінгвоакцентуацію, спроектовану на виокремлення типів мовної особистості, на основі спеціально розробленої методології, що проєктується на різні типи дискурсу, породженого лінгвоперсоною.

Література:

1. Загнітко А., Загнітко Н. Теорія сучасної лінгвоперсонології: рівні й категорії. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, red. nauk. prof. T. Kosmeda. 2016. Vol. IV. С. 23–28.
2. Загнітко А. Теорія лінгвоперсонології: [монографія]. Вінниця: Нілан-Лтд, 2017. 136 с.
3. Иванцова Е. В. Лингвоперсонология: Основы теории языковой личности. Томск, изд-во Томского университета, 2010. 160 с.
4. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва: Гнозис, 2004. 476 с.
5. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва: Наука, 1987. 264 с.
6. Космеда Т. А. Ego і Alter ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу: [монографія]. Дрогобич: Вид-во КОЛО, 2012. 372 с.
7. Космеда Т. Лінгвокреативність Лесі Українки в її еґо-текстах (на матеріалі епістолярію поетеси (1870–1890) та її роздумів про листи в художніх текстах). *Roczniki Humanistyczne. Słowianoznawstwo*. Red. A. Woźniak. Lublin, 2018. Zeszyt 66/7. S. 89–107. DOI: 10.18290/rh.2018.66.7-6 URL: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-cf2d5a47-59f4-4ffa-8c89-85a40ccd8bb1b>;
8. Космеда Т. Лінгвокреативність С. І. Дорошенка в моделюванні еґо-текстів: жанр віншування-привітання-присвяти. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. ХНПУ імені Г. С. Сковороди* / гол. ред. проф. К. Ю. Голобородько. Вип. 50. Харків, 2019. С. 7–17. ISSN 2312-06659 (Print); ISSN 2312-7546 (Online). URL: <https://ipohnpu.in.ua/wp-content/uploads/2019/12/chernovol-1.pdf>.
9. Нерознак В. П. Лингвистическая персонология: к определению статуса дисциплины. *Язык. Поэтика. Перевод: Сб. науч. тр.* М.: Моск. гос. лингвист. ун-т, 1996. С. 112–116.

10. Папіш В.А. Витоки і розбудова теорії психоакцентуації в східнослов'янському мовознавстві: фрагментарний огляд (кінець XX – початок XXI ст.). *Acta Polono-Ruthenica*, № 3.XXVI/2021: 101–118.
11. Папіш В.А. Онім як засіб актуалізації підсвідомих структур особистості в поетичному лексиконі Лесі Українки. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. Люблін, 2021. №1 (37), С. 118 – 125.
12. Поваляхіна Л. А. Возможности лингвистического анализа художественного текста в формировании современной языковой личности. *Русская литература в формировании современной языковой личности. Том 2: Современная языковая личность: проблемы и функционирование. Языковая личность в иноязычной среде: литературные традиции и новации*. Санкт-Петербург, 2007. С. 147–155.
13. Романченко А. П. Елітарна мовна особистість: критерії виокремлення. *Львівській філологічний часопис*. 2018. № 3. С. 219–222.
14. Сахарова О. Персонажі сучасної української драматургії: лінгвістичні аспекти. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 352 с.
15. Седов К. Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции. Москва: Лабиринт, 2004. 320 с.
16. Силантьева М. С. О типах языковых личностей в отношении к элитарной речевой культуре. *Сибирский педагогический журнал*. Пермь, 2009. С. 156–160.
17. Сиротинина О. Б. Основные критерии хорошей речи. Web. URL: http://gramota.ru/biblio/magazines/gramota/kultura/28_139 (дата звернення: 23.02.2022).
18. Сквородиков А. П., Копнина Г. А. Модель культурно-речевой компетенции студента высшего учебного заведения. *Журнал Сибирского федерального университета. Серия: гуманитарные науки*. 2009. Том 2. №5. С. 5–18.
19. Сусов И. П. Личность в разговорном дискурсе. *Жанры речи: сб. науч. статей. Вып. 7: Жанр и языковая личность*. Саратов: Наука, 2011. С. 126–133.

References:

1. Zahnitko A., Zahnitko N. Teoriya suchasnoyi lnhvopersonolohiyi: rivni y katehoriyi [Theory of modern linguistic personology: levels and categories]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, red. nauk. prof. T. Kosmeda. 2016. Vol. IV. S. 23–28 [in Ukrainian].
2. Zahnitko A. Teoriya lnhvopersonolohiyi [Theory of linguistic personology]: monohrafiya. Vynnytsya: Nilan-Ltd, 2017. 136 s. [in Ukrainian].
3. Ivancova E. V. Lingvopersonologiya: Osnovy teorii yazykovoy lichnosti [Linguistic Personology: Fundamentals of the Theory of Linguistic Personality]. Tomsk, izd-vo Tomskogo universiteta, 2010. 160 s. [in Russian].
4. Karasik V. I. Yazykovoy krug: lichnost, koncepty, diskurs [Language circle: personality, concepts, discourse]. Moskva: Gnozis, 2004. 476 s. [in Russian].
5. Karaulov Yu. N. Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost [Russian language and language personality]. Moskva: Nauka, 1987. 264 s. [in Russian].
6. Kosmeda T. A. Ego i Alter ego Tarasa Shevchenka v komunikativnomu prostori shchodennykovoho dyskursu [Taras Shevchenko's Ego and Alter Ego in the communicative space of diary discourse]: monohrafiya. Drohobych: Vyd-vo KOLO, 2012. 372 s. [in Ukrainian].
7. Kosmeda T. Lnhvkreatyvnist' Lesi Ukrayinky v yiyi ego-tekstakh (na materialy epistolaryiyu poetesy (1870–1890) ta yiyi rozdumiv pro lysty v khudozhnikh tekstakh) [Lesia Ukrainka's Linguistic Creativity in Her Ego Texts (Based on the Poetry's Epistolary (1870–1890) and Her Reflections on Letters in Artistic Texts)]. *Roczniki Humanistyczne. Slowianoznawstwo*. Red. A. Woźniak. Lublin, 2018. Zeszyt 66/7. S. 89–107 [in Ukrainian].
7. Kosmeda T. Lnhvkreatyvnist' S. I. Doroshenka v modelyuvanni ego-tekstiv: zhanr vlnshuvannya-pryvitannya-prysvyaty [S. I. Doroshenko's linguistic creativity in modeling ego-texts: genre of congratulations-greetings-dedications]. *Lnhvistychni doslidzhennya [Linguistic research]: zb. nauk. pr. KhNPU imeni H. S. Skovorody / hol. red. prof. K. Yu. Holoborod'ko*. Vyp. 50. Kharkiv, 2019. S. 7–17 [in Ukrainian].
9. Neroznak V. P. Lingvisticheskaya personologiya: k opredeleniyu statusa discipliny [Linguistic personology: to the definition of the status of the discipline]. *Yazyk. Pojetika. Perevod [Language. Poetics. Translation]: Sb. nauch. tr. M.: Mosk. gos. lingvist. un-t*, 1996. S. 112–116 [in Russian].
10. Papish V.A. Vytoky i rozbudova teorii psykhoaktsentuatsii v skhidnoslov'yans'komu movoznavstvi: frahmentarnyy ohlyad (kinets' XX – pochatok XXI st.) [The origins and development of the theory of psychoakcentual studies in Ost-Slavic linguistics: fragmentary review (end of XX – beginning of XXI century)]. *Acta Polono-Ruthenica*, № 3.XXVI/2021: 101–118 [in Ukrainian].
11. Papish V. A. Onim yak zasib aktualizatsiyi pidsvidomykh struktur osobystosti v poetychnomu leksykoni Lesi Ukrayinky [Onym as a means of actualization of subconscious structures of personality in the poetic lexicon of Lesya Ukrainka]. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. Lyublin, 2021. №1 (37), S. 118 – 125 [in Ukrainian].
12. Povalihina L. A. Vozmozhnosti lingvisticheskogo analiza hudozhestvennogo teksta v formirovaniy sovremennoy yazykovoy lichosti [The Possibilities of Linguistic Analysis of a Literary Text in the Formation of a Modern Linguistic Personality]. *Russkaya literatura v formirovaniy sovremennoy yazykovoy lichnosti. Tom 2: Sovremennaya yazykovaya lichnost: problemy i funkcionirovanie. Yazykovaya lichnost v inoyazychnoy srede: literaturnye tradicii i novacii [Russian literature in the formation of a modern linguistic personality. Volume 2: Modern linguistic personality: problems and functioning. Linguistic Personality in a Foreign Language Environment: Literary Traditions and Innovations]*. Sankt-Peterburg, 2007. S. 147–155 [in Russian].
13. Romanchenko A. P. Elitarna movna osobystist': kryteriyi vyokremleniya [Elite personality can be: the criteria for separation]. *L'vivskiy filolohichmyy chasopys [Lviv Philological Journal]*. 2018. №3. S. 219–222 [in Ukrainian].
14. Sakharova O. Personazhi suchasnoyi ukrayins'koyi dramaturhii: lnhvistychni aspekty [Characters of modern Ukrainian drama: linguistic aspects]. Kyiv: Vydavnychy dim Dmytra Buraho, 2019. 352 s. [in Ukrainian].
15. Sedov K. F. Diskurs i lichnost: jevoluciya kommunikativnoy kompetencii [Discourse and personality: the evolution of communicative competence]. Moskva: Labirint, 2004. 320 s. [in Russian].
16. Silanteva M. S. O tipah yazykovykh lichnostey v otnoshenii k elitarnoy rechevoj kulture [On the types of linguistic personalities in relation to the elite speech culture]. *Sibirskiy pedagogicheskij zhurnal [Siberian Pedagogical Journal]*. Perm, 2009. S. 156–160 [in Russian].
17. Sirotnina O. B. Osnovnye kryterii horoshej rechi [The main criteria for good speech]. Web. URL: http://gramota.ru/biblio/magazines/gramota/kultura/28_139 (data zvernennya: 23.02.2022) [in Russian].
18. Skovorodikov A. P., Koptina G. A. Model kulturno-rechevoj kompetencii studenta vysshego uchebnogo zavedeniya [Model of cultural and speech competence of a student of a higher educational institution]. *Zhurnal Sibirskogo federalnogo universiteta. Seriya: humanitarnye nauki [Journal of the Siberian Federal University. Series: Humanities]*. 2009. Tom 2. №5. S. 5–18 [in Russian].
19. Susov I. P. Lichnost v razgovornom diskurse [Personality in colloquial discourse]. *Zhanry rechi: sb. nauch. statej. Vyp. 7: Zhanr i yazykovaya lichnost [Genres of speech: Sat. scientific articles. Issue. 7: Genre and Language Personality]*. Saratov: Nauka, 2011. S. 126–133 [in Russian].